

Prognozarea social psihologică a situației comunicative la lecția de limbă străină

Angela Solcan, dr., conf. univ.

Maria Guzun, lector superior

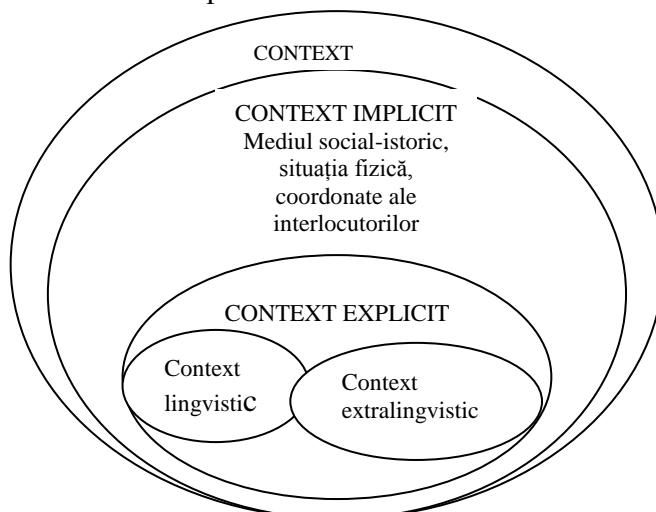
Summary

To develop the expression with productive character, we have to share the process of teaching a foreign language in phases of formation the skills and the phase of using these skills in the activity of communication. We have to develop two kinds of competences: the linguistic competence which must be doubled by a perilinguistic competence to constitute a communicative competence and the perilinguistic competence, which contains two components very important in the study of rapports language-society: civilization component and the stylistic one (which are realized in dependence of register of the language). The acquisition of such communicative competences gives the possibility to the person who studies a foreign language to be integrated socially in a linguistic community.

Pentru a dezvolta exprimarea cu caracter productiv, Beleaev consideră că subiecții trebuie să fie antrenați în exprimarea liberă a ideilor și se pronunță împotriva modelelor structurale. Aceste structuri trebuie automatizate în fluxul viu al vorbirii și în afara ei. El pune problema unei însușiri raționale și practice ale acestora, fiind de părerea că exprimarea curentă într-o limbă străină se formează numai pe calea unei dezvoltări treptate, logice și nu prin însușirea prealabilă, mecanică a componentelor ei. De aceea este oportun să împărțim procesul de învățare a unei limbi străine în etape de formare a deprinderilor și etapa de folosire a acestor deprinderi în activitatea de comunicare [1, p. 34].

Sociolingvistica, domeniul de referință pentru didactica limbilor străine, vine să îmbogățească demersul acesteia prin conceptul „Act de vorbire”. Teoria sociolingvistică se bazează pe cunoașterea utilizării limbii în situații, în care intervin o serie de factori: canalul de comunicare; statutul interlocutorilor; cadrul temporal și spațial; intenția de a comunica ș.a.

Actul real de comunicare nu are loc „în vid”, ci se petrece într-o situație concretă, cu tot ce presupune aceasta. Tatiana Slama-Cazacu, „propunând „modelul” actului de comunicare, numește acest cadru referențial: *context*. Acesta este inclus explicit în însuși mesajul, fie prin semne verbale, fie prin gesturi etc.; dar în procesul codării, emițătorul își organizează expresia (*contextul explicit*), astfel încât să ofere cât mai multe puncte de reper receptorului (referindu-se în primul rând la cunoașterea comună a unor cuvinte și sensuri : el se adaptează la vârsta receptorului, la bagajul lui cognitiv, având loc o „adaptare la partener”). Iar receptorul nu va percepe pur și simplu un mesaj, ci vrea să-l înțeleagă, îl interpretează, referindu-se și la datele de *context implicit*. Autoarea reprezintă acestea în următoare schemă:

Orice derogare (ignorare voită sau nu) de la cerința ca emițătorul să țină seama de

cunoștințele (contextul implicit), pe care le are sau nu receptorul, înseamnă o deteriorare a comunicării, iar dacă se ignoră deliberat condițiile comunicării, are loc o malversație a actului de comunicare [2, p. 46].

Pentru a comunica eficient într-o limbă străină este nevoie de o prognozare social-psihologică a situației comunicative, în care se va efectua comunicarea. Una din principalele condiții ale procesului de comunicare este cunoașterea limbii, ce constituie aspectul lingvistic al comunicării. Dar, în același timp, participă și alți factori cu caracter nelingvistic. Acești factori deseori prognozează și predetermină caracterul comportamentului în procesul comunicării. Unul din acești factori este cel situativ. Este binecunoscut faptul, că nici o expresie nu există în afara unei situații. Așadar, comunicarea este situativă, cerând de fiecare dată utilizarea cuvintelor adecvate situației. De exemplu, la o dezbatere științifică comunicarea necesită un vocabular terminologic, fără regionalisme, frazeologisme și cuvinte cu sens figurat. Pentru a comunica într-o limbă străină, nu este suficient să cunoaștem sistemul lingvistic și să producem enunțuri corecte din punct de vedere gramatical - fapt care este denumit de cercetători precum N. Chomsky competență lingvistică [3]. Trebuie să știm cum să le folosim în funcție de contextul social; nu vorbim cu toți interlocutorii la fel, în împrejurări diferite sau în funcție de diversele intenții pe care le avem. Așadar, se impune necesitatea de a distinge două tipuri de competențe: competențe lingvistice și perilingvistice. Prefixul *peri* are semnificația de *împrejur...*, cunoscându-se faptul, că componenta perilingvistică reprezintă două subcomponente foarte importante în studiul raporturilor limbă – societate: subcomponenta de civilizație și subcomponenta stilistică (realizându-se în dependență de registrul limbii). Subcomponenta de civilizație include după F. Kiefer [4]. O sarcină specifică, care separă ceea ce numește el „cunoștințele enciclopedice” de cunoștințele lingvistice propriu zise. F. Kiefer distinge în caracterizarea semantică a unui sens lexical o „*inimă*” (stipulare semantică care delimitează termenul în raport cu alții care nu-i sunt sinonime) și o „*periferie*” (stipulare care contribuie la construirea sensului lexical fără a-l distinge de altele, cu alte cuvinte, ea înglobează toate stipulările care ar putea să fie scindate din sensul lexical) [4, p. 68-69].

Competența lingvistică trebuie dublată de o competență perilingvistică pentru a putea constitui o competență comunicativă, care permite subiectului să alcătuiască fraze corecte nu doar din punct de vedere gramatical, dar și adecvate contextului situațional. Studentul ar trebui să învețe să recunoască un fapt de civilizație la fel de ușor cum recunoaște un fapt de limbă. Doar achiziția unei astfel de competențe de comunicare permite celui, care studiază limba străină, să se integreze social într-o comunitate lingvistică. Competența comunicativă este cunoașterea, de care au nevoie participanții la o interacțiune și pe care o pun în aplicare pentru a comunica cu succes unul cu altul. Când vorbim însă de abilitate în comunicare, ne gândim la o împletire armonioasă a capacității lingvistice și a celei social comunicaționale. Competența comunicativă se alcătuește din capacități:

- de a da o prognozare social-psihologică situației, în care se va desfășura comunicarea;
- de a face o programare social-psihologică a procesului de comunicare, sprijinindu-se pe specificul situației;
- de a efectua dirijarea social-psihologică a proceselor din situația comunicativă;

Competența lingvistică se referă la cel mai înalt nivel al abilității lingvistice proprii unei persoane, fiind reflectată în formularea inițială a mesajului. Achiziționarea subcodurilor sau a varietăților de limbaje implică asocierea strânsă la unele tipuri de situații; ea trebuie deci să se bazeze pe o dublă gramatică: gramatica formelor și gramatica funcțională (în aplicare).

Edificarea unei competențe de comunicare permite astfel de a-i oferi persoanei, care studiază o limbă străină, mijloacele unei mai bune integrări în grup, dar mai ales o mai amplă activitate creativă. A comunica eficient după CECRL, înseamnă a utiliza un cod lingvistic (competență lingvistică), raportat la o acțiune (competență pragmatică) într-un context socio-cultural și lingvistic dat (competență socio-lingvistica) [5].

Prin urmare, o metodologie, vizând edificarea competențelor comunicative și perilingvistice, va necesita o subordonare a procesului de predare-învățare a limbii străine valorii pragmatice a formelor în actele limbajului cotidian.

Bibliografie

1. Беляев, Б., В., Психологический анализ основных методов школьного обучения иностранным языкам. Вопросы перестройки преподавания ин. языкам в ВУЗАХ, под ред. Ведел, Г., Е., Старков, А., П., Шкляева, А., С., Воронеж, 1963, стр. 34 - 411.
2. Slama-Cazacu, T., Stratageme comunicaționale și manipularea, Iași, Ed. Polirom, 2000.
3. Chomsky, N., Reflections on language, Random House, New York, 1975.
4. Kiefer, F., Essais de sémantique générale, Maison Mame, Paris, 1994.
5. Conseil de l'Europe, 2001, Cadre Européen Commun de Référence pour l'apprentissage et l'enseignement des langues, Strasbourg, conseil de l'Europe, Paris, Didier.